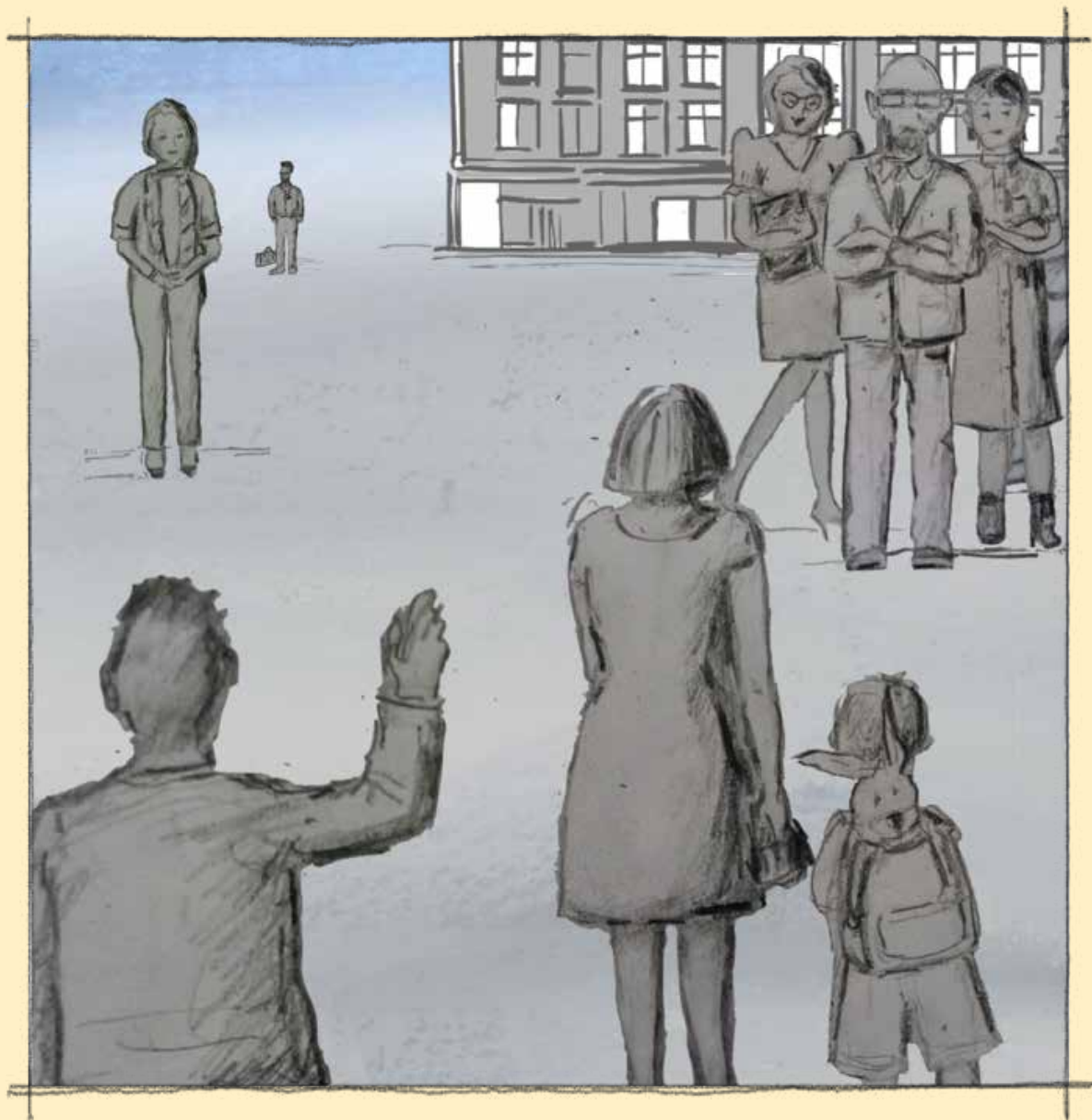

#inclusie#onderwijs

Het perspectief van kinderen/jongeren en hun ouders

GELIJKE RECHTEN VOOR IEDERE PERSOON MET EEN HANDICAP

#inclusie#onderwijs

Het perspectief van kinderen/jongeren en hun ouders

vijf verhalen van mensen met een handicap over hun recht om inclusief onderwijs te volgen om hun talenten ten volle te ontplooien

Cfr. Art. 24 van VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap

Fragment uit de inclusierap: Vanaf nu is het wij

"Apart onderwijs dat klinkt van buiten wel schoon.
 Liever een normale klas, ik wil hier buiten gewoon.
 En ik ben er zeker van, dat is leerrijk.
 Zolang de leraar de nodige hulp meekrijgt.

Laat mij het meeste zelf doen, dat doe ik al jaren.
 En als ik hulp nodig heb zal ik het vragen.
 Kijk ik wil niet verzuren.
 Er is een aanbod, maar ik moet precies passen in uw brochure.
 Niet meer apart, vanaf nu is het wij.
 Allemaal samen, wij horen erbij
 Iedereen is uniek, iedereen heeft daar recht op.
 We komen eraan en we eisen een plek op."

De volledige rap kan je bekijken en beluisteren op het YouTube kanaal van GRIP.

Het recht op inclusief onderwijs

Elk kind heeft recht op onderwijs, kinderen met een handicap evenzeer als een ander. Het recht op onderwijs is cruciaal. Het is de sleutel naar zelfbeschikking en vormt de opstap tot deelname aan de arbeidsmarkt, naar onafhankelijkheid en op eigen benen staan, naar inclusie in een rijke en diverse samenleving.

Dit recht is internationaal erkend door de Universele Rechten van de Mens, door het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en nationaal door de Belgische Grondwet. Het recht is dus erkend op verschillende niveaus.

Ook de Verenigde Naties (VN) hebben in het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH) het recht op onderwijs voor leerlingen met een handicap principieel en heel expliciet ingevuld als een recht op inclusief onderwijs.

Artikel 24 van dat VN-Verdrag geeft een duidelijke opdracht aan de overheid om inclusief onderwijs te voorzien. Enkel zo kunnen personen met een handicap zonder discriminatie en op gelijke voet hun recht op onderwijs benutten. Inclusief onderwijs houdt in dat de gewone school openstaat voor alle leerlingen. Uitgangspunt hierbij is het geloof in de waarde van diversiteit en het tegengaan van uitsluiting. Voor leerlingen met een extra ondersteuningsnood of een handicap houdt inclusief onderwijs in dat ze – indien nodig - met een eigen leertraject, aansluiten binnen het gewoon onderwijs.

Artikel 24 Onderwijs

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op onderwijs. Teneinde dit recht zonder discriminatie en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, waarborgen Staten die Partij zijn een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus en voorzieningen voor een leven lang leren en wel met de volgende doelen :
 - a) de volledige ontwikkeling van het menselijk potentieel en het gevoel van waardigheid en eigenwaarde en de versterking van de eerbiediging van mensenrechten, fundamentele vrijheden en de menselijke diversiteit;
 - b) de optimale ontwikkeling door personen met een handicap van hun persoonlijkheid, talenten en creativiteit, alsmede hun mentale en fysieke mogelijkheden, naar staat van vermogen;
 - c) het in staat stellen van personen met een handicap om daadwerkelijk te participeren in een vrije maatschappij.
2. Bij de uitoefening van dit recht waarborgen de Staten die Partij zijn dat :
 - a) personen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van het algemene onderwijssysteem, en dat kinderen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van gratis en verplicht basisonderwijs of van het voortgezet onderwijs;
 - b) personen met een handicap toegang hebben tot inclusief,

hoogwaardig en gratis basisonderwijs en tot voortgezet onderwijs en wel op basis van gelijkheid met anderen in de gemeenschap waarin zij leven;

- c) redelijke aanpassingen worden verschaft naar gelang de behoefte van de persoon in kwestie;
- d) personen met een handicap, binnen het algemene onderwijssysteem, de ondersteuning ontvangen die zij nodig hebben om effectieve deelname aan het onderwijs te vergemakkelijken;
- e) doeltreffende, aan het individu aangepaste, ondersteunende maatregelen worden genomen in omgevingen waarin de cognitieve en sociale ontwikkeling wordt geoptimaliseerd, overeenkomstig het doel van onderwijs waarbij niemand wordt uitgesloten.

3. De Staten die Partij zijn stellen personen met een handicap in staat praktische en sociale vaardigheden op te doen, teneinde hun volledige deelname aan het onderwijs en in het gemeenschapsleven op voet van gelijkheid te vergemakkelijken. Daartoe nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen, waaronder :

- a) het vergemakkelijken van het leren van braille, alternatieve schrijfwijzen, het gebruik van ondersteunende en alternatieve communicatiemethoden, -middelen en -vormen, alsmede het opdoen van vaardigheden op het gebied van oriëntatie en mobiliteit en het vergemakkelijken van ondersteuning en begeleiding door lotgenoten;

- b) het leren van gebarentaal vergemakkelijken en de taalkundige identiteit van de gemeenschap van doven bevorderen;
- c) waarborgen dat het onderwijs voor personen, en in het bijzonder voor kinderen, die blind, doof of doofblind zijn, plaatsvindt in de talen en met de communicatiemethoden en -middelen die het meest geschikt zijn voor de desbetreffende persoon en in een omgeving waarin hun cognitieve en sociale ontwikkeling worden geoptimaliseerd.

4. Teneinde de uitoefening van dit recht te vergemakkelijken, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om leerkrachten aan te stellen, met inbegrip van leerkrachten met een handicap, die zijn opgeleid voor gebarentaal en/of braille, en leidinggevend en medewerkers op te leiden die op alle niveaus van het onderwijs werkzaam zijn. Bij deze opleiding moeten de studenten worden getraind in het omgaan met personen met een handicap en het gebruik van de desbetreffende ondersteunende communicatie en andere methoden, middelen en vormen van en voor communicatie, onderwijstechnieken en materialen om personen met een handicap te ondersteunen.
5. De Staten die Partij zijn waarborgen dat personen met een handicap, zonder discriminatie en op voet van gelijkheid met anderen, toegang verkrijgen tot het tertiair onderwijs, beroepsopleidingen, volwassenenonderwijs en een leven lang leren. Daartoe waarborgen de Staten die Partij zijn dat redelijke aanpassingen worden verschaft aan personen met een handicap.”¹

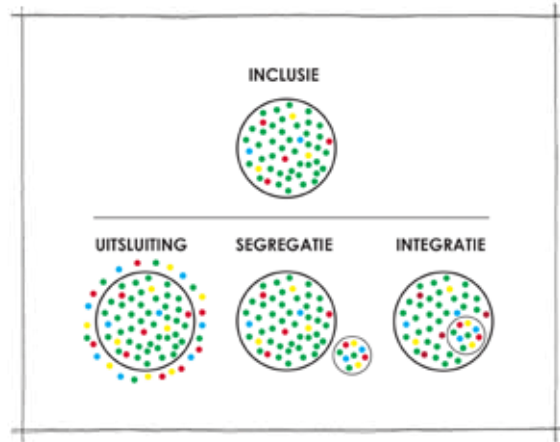
1. <https://www.gripvzw.be/nl/artikel/65/tekst-vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap>

Artikel 24 beschrijft niet in detail hoe een inclusief onderwijssysteem er moet uitzien. Daarom werkte het VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap een General Comment² uit, te begrijpen als een gezaghebbende toelichting en als richtinggevende aanbevelingen. We lezen in deze tekst een aantal duidelijke richtingaanwijzers, bijvoorbeeld:

- Het is belangrijk om een duidelijk onderscheid te maken tussen exclusie, segregatie, integratie en inclusie (figuur 1);
- Het in stand houden van twee onderwijssystemen, gewoon en speciaal/gesegregeerd, is niet in overeenkomst met de realisatie van inclusief onderwijs zoals voorzien in het VN-Verdrag;
- Leerlingen met een handicap in gewone klassen plaatsen zonder begeleidende structurele aanpassingen is geen inclusie zoals beschreven in het VN-Verdrag.

2. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolNo=CRPD/C/GC/4&Lang=en

Figuur 1. Visuele voorstelling uitsluiting – segregatie – integratie – inclusie

Vertaling naar het onderwijs:

- **Uitsluiting of exclusie:** We denken daarbij aan kinderen/jongeren die vrijgesteld zijn van onderwijs.
- **Segregatie:** Leerlingen met een handicap volgen les in het buitengewoon onderwijs en leerlingen zonder een handicap volgen les in het gewoon onderwijs. De scholen bevinden zich niet op dezelfde campus
- **Integratie:** Leerlingen met een handicap volgen les in het buitengewoon onderwijs en leerlingen zonder een handicap volgen les in het gewoon onderwijs. De scholen bevinden zich wel op dezelfde campus maar de leerlingen met een handicap volgen les in een afzonderlijke klas.
- **Inclusie:** Leerlingen met en zonder handicap volgen les in dezelfde klas.

M-decreet?³

Het decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, kortweg het M-decreet, regelt in Vlaanderen de maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Wat zegt het M-decreet?:

- De basisfilosofie: eerst gewoon onderwijs, dan buitengewoon;
- Zorgcontinuüm (zie blz. 20,);
- Recht op redelijke aanpassingen (zie blz. 47);
- Recht op inschrijven in een gewone school (zie blz. 38).

M-decreet ≠ inclusief onderwijs?

Met het M-decreet zijn een aantal stappen gezet om inclusief onderwijs waar te maken. Maar het M-decreet volstaat niet. Men mag wat het M-decreet op de rails zet dan ook niet verwarren met inclusief onderwijs. Eén van de punten waar het M-decreet nog steeds in tekortschiet is de ondersteuning van leerlingen met een handicap en hun leerkrachten in het gewoon onderwijs.

3. In het regeerakkoord van de nieuwe Vlaamse regering (oktober 2019) geeft men aan dat het decreet zal vervangen worden door een begeleidingsdecreet. Momenteel is het M-decreet nog steeds van kracht. Om die reden hebben we gekozen om het alsnog op te nemen in deze brochure.

Het recht op inclusief onderwijs is nog geen vanzelfsprekendheid in Vlaanderen. In **#onderwijs** vertellen 5 leerlingen met een handicap en hun ouders over hun schoolloopbaan. Ze getuigen dat er veel mogelijk is op weg naar inclusief onderwijs. Ze willen de lezers inspireren om verder in te zetten op inclusie met inclusief onderwijs als startpunt.

Achtereenvolgens vind je volgende verhalen terug:

- Ot: De begeleiding van Ot is veel standvastiger dankzij het PAB-budget
- Lio: Alles valt of staat met een goed team en voldoende ondersteuning voor Lio
- Jonathan: Jonathan maakt zich zorgen over zijn diploma secundair onderwijs
- Sem: Sem wil geen les volgen in het buitengewoon onderwijs
- Sofie: Sofie studeert verder na een Individueel Aangepast Curriculum

Focus

Aan het einde van elk verhaal brengen we wat extra uitleg over drempels die uit het verhaal naar voren komen. Dat zijn zaken die ook voor meer mensen een probleem vormen. GRIP vindt het belangrijk dat de structurele barrières snel en stevig worden aangepakt.

#inclusie

Dit is de derde in een reeks publicaties van GRIP. In **#inclusie** tonen we hoe mensen met een handicap in de maatschappij leven. Enerzijds laten zij zien dat dit mogelijk is. Anderzijds leggen hun ervaringen ook een aantal knelpunten bloot waar beleidsmakers mee aan de slag kunnen. Elke **#inclusie** focust op een ander thema. Zo werken we aan een inclusieve samenleving waar ook personen met een handicap gelijke kansen ondervinden.

De begeleiding van Ot is veel standvastiger dankzij het PAB-budget⁴

Ot is 10 jaar en gaat naar het vijfde leerjaar in het gewoon basisonderwijs. Hij volgt het gewoon curriculum en heeft een verslag type 4. Mama Kaat vertelt over zijn doorzettingsvermogen.

-
4. Een persoonlijke-assistentiebudget (PAB) is een budget dat het VAPH uitkeert om de assistentie voor uw kind thuis of op school te organiseren en te financieren.

Kaat: Ot is, voor zover wij weten, zowel in Vlaanderen als in Nederland, het eerste kind met zijn type handicap dat inclusief onderwijs volgt. De meeste kinderen met zijn complexe problematiek krijgen uitzondering van leerplicht⁵. Ze komen dan meestal in de zorg terecht en krijgen geen onderwijs. Slechts enkele uitzonderingen volgen buitengewoon onderwijs. Dus we wisten totaal niet wat we moesten verwachten toen we Ot inschreven in een gewone school.

Ot zit al zijn ganse schoolloopbaan in dezelfde Freinetschool⁶. We ondervonden geen problemen bij de inschrijving omdat we onmiddellijk aangaven dat Ot voltijds ondersteuning nodig heeft en dat wij die zouden bewerkstelligen. Dat wil niet zeggen dat zijn parcours altijd even gemakkelijk is geweest maar de school wou ervoor gaan.

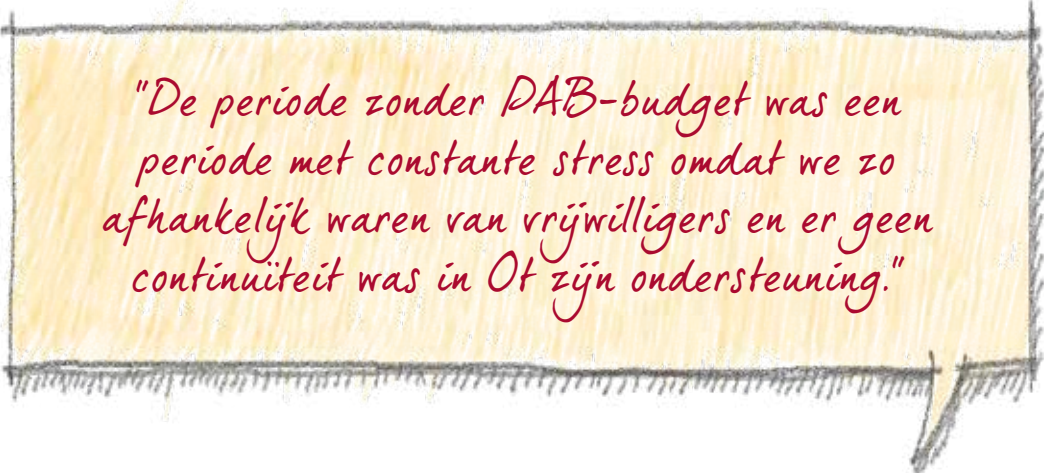
Het is die voltijdse ondersteuning die tot nog toe voor de nodige problemen heeft gezorgd. We stonden bij de start van zijn schoolloopbaan nog op de wachtlijst voor een PAB-budget, dus we moesten heel creatief zijn. We hebben beroep gedaan op stagiairs, vrijwilligers, ondersteuners die wij privé betaalden en diensten van de thuiszorg. Dit zorgde echter niet voor continuïteit in de begeleiding. De kwaliteit van de ondersteuning was ook niet altijd ok maar we hadden geen andere keuze.

In de kleuterschool waren de vele wissels in begeleiding in zeker mate nog haalbaar. Het was ook niet zo erg als Ot een aantal periodes niet naar school

-
5. Kinderen die door een handicap geen les kunnen volgen (ook niet thuis), kan de onderwijsinspectie op verzoek van de ouders vrijstelling van leerplicht verlenen. Die vrijstelling kan tijdelijk of permanent zijn.
 6. Een Freinetschool is een methodeschool waar belang gehecht wordt aan de totale ontwikkeling van het kind. De nadruk ligt niet alleen op het vergaren van kennis maar ook op sociaal-emotionele vaardigheden. Ervaringen en belevingen van de kinderen zijn het uitgangspunt.

kon. Maar vanaf de lagere school diende er continuïteit te zijn zowel voor de school als voor Ot. Het begon dus moeilijker te worden.

De overgang van de kleuterschool naar het eerste leerjaar is voor elk kind een grote stap. Toch is het voor Ot vlot verlopen, mede dankzij het feit dat hij op dezelfde school is gebleven: het is een kleine school en er wordt klasoverschrijdend gewerkt, alle kinderen kennen hem en, natuurlijk ook belangrijk, de inzet van de juf. De juf van het eerste leerjaar heeft het super gedaan al was het een heel moeilijk jaar, zowel voor Ot als voor zijn klasgenoten.

"De periode zonder PAB-budget was een periode met constante stress omdat we zo afhankelijk waren van vrijwilligers en er geen continuïteit was in Ot zijn ondersteuning."

Een aantal dagen voor de start van het tweede leerjaar kregen we van de dienst waarmee we onze belangrijkste samenwerking hadden, plots te horen dat zij Ot niet meer gingen ondersteunen. We hadden toen ook nog geen PAB-budget. Dit betekende dat we voor Ot in een paar dagen tijd ongeveer een halftijdse ondersteuning moesten zoeken en dit met zo goed als geen financiële middelen. Ik heb toen besloten om mijn werk op te geven om Ot voltijds te kunnen ondersteunen op school. Ook voor de school was het een grote stap om een ouder hiervoor voltijds in de klas toe te laten. Maar de school begreep

dat er geen andere oplossingen waren en in overleg met de juf ging de directie akkoord. Over de jaren heen gaven leerkrachten soms aan dat het teveel werd maar we hebben steeds manieren gevonden om verder te doen. De school heeft ook altijd met ons naar oplossingen gezocht.

De periode zonder PAB-budget was een periode met constante stress omdat we zo afhankelijk waren van vrijwilligers en er geen continuïteit was in Ot zijn ondersteuning. De juf bijvoorbeeld moest die wisselende ondersteuning steeds zien zitten. En ook van Ot vroeg het veel. Het duurt ongeveer 2 maanden voordat een ondersteuner Ot volledig begrijpt. Door de vele wissels heeft hij het een tijd moeilijk gehad om nieuwe ondersteuners te vertrouwen en blokkeerde hij volledig.

Tijdens dat tweede leerjaar werd in mei het PAB-budget effectief toegekend. We stonden 6 jaar op de wachtlijst. Die toekenning heeft onmiddellijk stress en (financiële) druk weggenomen. Het budget zorgt voor een standvastiger ondersteuning en dat maakt heel veel verschil voor Ot. De ondersteuning is ook veel kwaliteitsvoller omdat we de assistenten zelf kunnen kiezen. Vroeger ging Ot zijn energie naar het opbouwen van een relatie met zijn ondersteuners. Dat is nu niet meer aan de orde. Hij kan nu meer energie steken in zijn vriendschappen en zijn ontwikkeling.

Ot volgt geen individueel aangepast curriculum (IAC) omdat de school zegt: elk individu is uniek. Hij volgt de leerstof zoals zijn vrienden en de aanpassingen zijn doorgedreven. We zien dat we alles kunnen aanpassen zodat hij de leerstof kan opnemen. Hij verwerkt niet alles op dezelfde manier als de andere leerlingen maar we gaan af op wat hij ons aangeeft.

We vertrekken niet altijd van de handboeken op school maar we vertrekken van de eindtermen. Wat moet Ot behalen? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat hij de leerstof opneemt? Zowel Ot als wij hebben veel inspraak. Hij is heel graag met taal bezig en communiceert met een spraakcomputer. Zijn stem in het verhaal is heel belangrijk. Dat werkt heel goed. Het is plezant voor hem dat zijn inspanningen gezien en geapprecieerd worden. Want wij weten niet hoe het voelt om in zijn lichaam te functioneren.

Tot op heden kan hij heel mooi volgen. Op zijn manier maar steeds mee met het curriculum. Hij kan dus nog steeds op het einde van het 6de leerjaar zijn getuigschrift basisonderwijs behalen. De school heeft een heel grote basiszorg. Ze werken niet alleen zo voor Ot maar bekijken elke leerling als uniek. We hebben met onze school wel echt heel veel geluk.

"De ondersteuner kwam heel dikwijls af met dingen die hij gezien had in het buitengewoon onderwijs. Dat konden de juffen niet toepassen omdat de oplossing niet was bedacht vanuit een inclusieve visie."

We denken nu zelfs al aan het middelbaar onderwijs. Niet alleen aan welke richtingen haalbaar zijn maar ook aan waar zijn vriendjes naar school zullen gaan. Die zijn heel belangrijk voor hem en zijn *natural support*. Ze vragen bijvoorbeeld: "Wanneer mogen we naar de film zonder een begeleider?"

Ot krijgt ongeveer 2 uur ondersteuning vanuit het buitengewoon onderwijs. Dat is niet altijd met dezelfde begeleider. Er waren jaren dat we al na een aantal maanden de samenwerking stopzetten. Het is voor een begeleider - met 2 uur in de week - moeilijk om Ot goed te leren kennen. Je voelt dat er binnen de begeleiders van het buitengewoon onderwijs weinig expertise is om de kinderen met zo een complexe problematiek en hun leerkrachten te ondersteunen. Er wordt niet gewerkt vanuit een inclusieve visie. Door de begeleiders van Ot werden werkmethoden uit het buitengewoon onderwijs dikwijls gekopieerd naar het gewone onderwijs en dat werkt voor ons niet en ook niet voor de juffen van Ot. We zijn niet op zoek naar taakjes met een timer. We zijn op zoek naar hoe hij zinvol deel uitmaakt van de klas. Dat botste heel hard.

We krijgen ook steeds de minst ervaren begeleiders alhoewel Ot één van de leerlingen met de meest complexe problematiek is. We hebben hier nooit iets over gezegd omdat we de begeleiding nodig hebben.

Maar het afgelopen jaar hadden we wel een goede samenwerking met een ondersteuner, zij deed het naar ons gevoel zoals het moest. Ze concentreerde zich vooral op de eindtermen. En als ze ergens vast zat, dan ging ze te rade bij anderen. Ze heeft ons als ouder ontlast en oplossingen aangeboden. Maar die begeleider zal het komende schooljaar niet meer de begeleider van Ot zijn wegens een wijziging binnen haar school. We hopen dat de opvolger de begeleiding van Ot op dezelfde manier zal aanpakken en dat we niet terug van nul moeten beginnen. Dit is echt heel frustrerend voor ons als ouder. Ook de begeleider van Ot zelf en de Freinetschool waren vragende partij om de begeleiding verder te zetten.

Het is soms heel moeilijk. We hebben momenten gehad van "het gaat niet meer, het vergt te veel". We twijfelden niet aan de keuze voor inclusief

onderwijs, maar wel over hoe het praktisch haalbaar maken zonder de structurele ondersteuning waarop we lang hebben moeten wachten. We hebben heel veel veranderd in ons leven om Ot de kans te geven om gewoon onderwijs te kunnen volgen. Enerzijds ben ik heel blij dat we volgehouden hebben maar anderzijds is het heel jammer dat het zoveel energie vergt. Als ouder moet je stevig in je schoenen staan, overtuigd zijn om door te zetten. We begrijpen dat sommige gezinnen inclusie wel heel hard willen maar spijtig genoeg een ander pad moeten opgaan door het gebrek aan ondersteuning. Dat is spijtig. Het is niet voor iedereen weggelegd. Je hebt namelijk geen zekerheid dat het gaat lukken. Je bent heel kwetsbaar. Je geeft je job op maar morgen kan de school zeggen dat je kind niet meer welkom is.

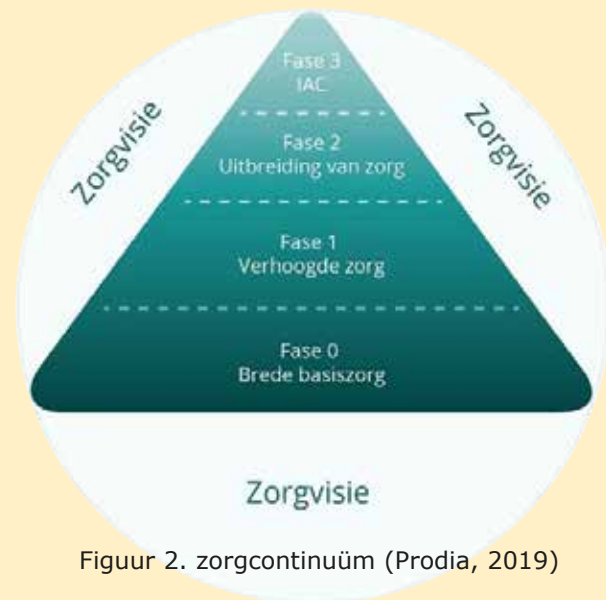
Momenteel ben ik nog steeds niet aan het werk omdat ik nog regelmatig inval als ondersteuner. Hopelijk lukt werken weer in de toekomst. Maar als we Ot nu samen zien met zijn vrienden, dan zien we dat het allemaal de moeite was en is.

Zorgcontinuüm?

Het zorgtraject binnen het onderwijs is gestoeld op het zorgcontinuüm ontwikkeld door Prodia (figuur 2). Het zorgcontinuüm wordt beschreven in 4 fasen: brede basiszorg, verhoogde zorg, uitbreiding van zorg en individueel aangepast curriculum. De fasen zijn evenwel niet strikt te scheiden. Bij het voorzien van verhoogde zorg voor een leerling, wordt de brede basiszorg immers verdergezet. De zorg voor een leerling wordt ook niet stopgezet bij de start van **een handelingsgericht diagnostisch traject**⁷ in de fase van uitbreiding van zorg. Omgekeerd kan een aanpak die wordt uitgewerkt voor een specifieke leerling tegemoet komen aan de onderwijsbehoeften van andere leerlingen en zo een plaats krijgen binnen de brede basiszorg of de fase van verhoogde zorg.

Fase 0: brede basiszorg: is op de klasvloer voor alle leerlingen en door de klasleerkracht.

Fase 1: verhoogde zorg: is voor de leerlingen (niet voor alle leerlingen

Figuur 2. zorgcontinuüm (Prodia, 2019)

7. Handelingsgerichte diagnostiek (HGD) is een kwaliteitskader/praktijkmodel met een geheel van uitgangspunten en fasen toe te passen door CLB-medewerkers. Het traject is een proces van zoeken, integreren en concluderen.

Handelingsgericht werken (HGW) is een kwaliteitskader/praktijkmodel dat aansluit bij de uitgangspunten en fasen van HGD maar is te gebruiken door zorgcoördinatoren, leerlingenbegeleiders en leerkrachten.

dus) die extra noden hebben en waar de zorgleerkracht/leerlingbegeleiding samen met de klasleerkracht de leerling extra ondersteunt.

Fase 2: uitbreiding van zorg: hier wordt het CLB betrokken bij de leerlingen die extra begeleiding nodig hebben. Extra begeleiding kan in het gewoon onderwijs indien het CLB een gemotiveerd verslag of een verslag voor toegang tot het buitengewoon onderwijs opstelt (zie soorten verslagen).

Fase 3: IAC = Individueel Aangepast Curriculum: de leerling volgt niet meer het gemeenschappelijk curriculum⁸, de leerdoelen worden aangepast aan de specifieke onderwijsbehoeften van een leerling, afwijkend van de eindtermen. Het behalen van een diploma is dan niet meer het doel. Het werken met een IAC kan nadat een CLB een verslag buitengewoon onderwijs (zie soorten verslagen) heeft opgemaakt. Een leerling met IAC kan in het gewoon of buitengewoon onderwijs les volgen.

Brede basiszorg en verhoogde zorg

Schraepen (2017)⁹ beklemtoont de noodzaak van een zeer effectieve brede basiszorg en verhoogde zorg om leerlingen met leerproblemen of gedragsproblemen zonder bijkomende ondersteuning goed onderwijs te kunnen bieden in een reguliere school.

8. Het gemeenschappelijk curriculum bevat de leerdoelen die de leerlingen moeten kennen en kunnen om te slagen voor het jaar.

9. Schraepen, B. (2017). Enkele vraagtekens en uitroepetekens na 2 jaar M-decreet. Welwijs 28 (2), p. 5-8.

Wat deze brede basiszorg en verhoogde zorg inhoudt wordt bepaald door de school zelf. Er zijn hier geen richtlijnen voor opgesteld vanuit de overheid. Hierdoor is de zorg binnen deze 2 fasen verschillend van school tot school. Dit werd ook vastgesteld in het onderzoek 'Leerlingenbegeleiding' van de Onderwijsinspectie (2018)¹⁰. Hoe sterker de basiszorg in een school is uitgebouwd, hoe meer leerlingen (zonder externe begeleiding) het gemeenschappelijk curriculum kunnen volgen.

Vanaf januari 2018 is leerlingenbegeleiding bij de onderwijsinspectie opgenomen als één van de vier kwaliteitsgebieden. De onderwijsinspectie richt zich op de kwaliteitsverwachtingen in de rubriek 'de school begeleidt de lerenden' uit het OK¹¹. Het doorlichtingsteam onderzoekt volgende aspecten: (1) brede basiszorg op het vlak van leren en studeren, onderwijsloopbaan, psychisch en sociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg; (2) passende begeleiding; (3) samenwerking met het CLB; (4) ondersteuning van de leraren.

Ot heeft een meervoudige handicap die voor verschillende uitdagingen zorgen om les te volgen in het gewoon onderwijs. Momenteel volgt hij nog steeds het gemeenschappelijk curriculum dankzij de visie van de school: elk kind is uniek. Hierdoor staat het leren centraal en is de manier waarop ondergeschikt. Wat als Ot op een andere school had gezeten?

10. https://www.onderwijsinspectie.be/sites/default/files/atoms/files/Onderzoeksrapport%20Leerlingenbegeleiding%20%28januari%202018%29_0.pdf

11. Referentiekader voor onderwijskwaliteit <https://www.onderwijsinspectie.be/sites/default/files/atoms/files/OK-Dashboard.pdf>

PAB¹²: concurrentie tussen gezinnen in nood

Vlaanderen mag terecht uitpakken met het PAB en er fier op zijn. Ware het niet dat het recht op persoonlijke assistentie via een PAB een puur theoretisch recht is. Je kan het wel aanvragen en de Vlaamse overheid kan vaststellen dat je er recht op hebt maar dan word je geparkeerd op de wachtlijst. Zelfs zonder dat je weet hoeveel wachtenden er nog voor je zijn. Kinderen en jongeren met een dringende ondersteuningsnood blijven soms 15 jaar op de wachtlijst staan.

Elke keer als er wat extra middelen komen van de overheid moet je via een checklist je hele situatie uit de doeken doen. De hele privacy van het gezin ligt op tafel. Je concurreert met alle andere kinderen en gezinnen die heel dringend ondersteuning nodig hebben.

12. Een persoonlijke-assistentiebudget (PAB) is een budget dat het VAPH uitkeert om de assistentie voor uw kind thuis of op school te organiseren en te financieren.

Waarom kiezen ouders voor inclusief onderwijs?

Dit is de meest gestelde vraag aan ouders die voor inclusief onderwijs kiezen. Ze ervaren die alsof ze zich steeds moeten verantwoorden voor iets wat vanzelfsprekend zou moeten zijn. Ze kiezen niet voor inclusief onderwijs omdat ze de handicap van hun kind niet aanvaard hebben noch omdat ze hun kind te goed vinden voor het buitengewoon onderwijs. Ze kiezen samen met hun kind heel bewust voor inclusief onderwijs omdat ze willen dat hun kind opgroeit bij vriendjes in de buurt, ze het belangrijk vinden dat verschillen geaccepteerd worden en dat hun kind het gevoel heeft erbij te horen: sense of belonging.

Wat is de meerwaarde van inclusief onderwijs voor elk kind?

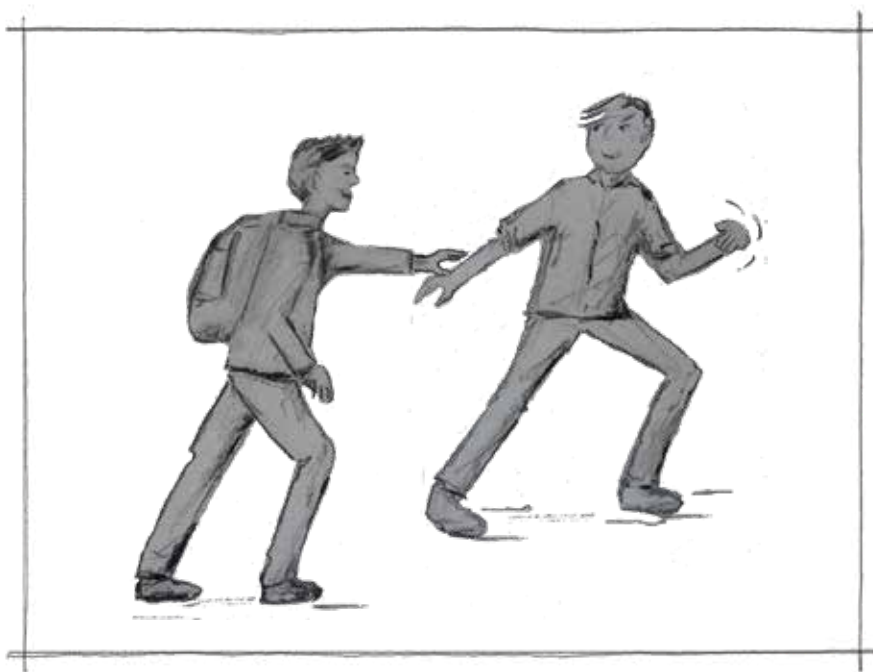
Indien een school inzet op inclusief onderwijs dan ziet de school de individuele karakteristieken en de persoonlijkheid van elk kind. Dat wil zeggen dat de school inspanningen levert om de communicatie op klas- en schoolniveau te bevorderen zodat elke leerling vanuit zijn culturele en persoonlijke identiteit het schoolgebeuren kan kleuren¹³. Leerkrachten zien meer de leerling als een individueel persoon waardoor onderwijs op maat een vanzelfsprekendheid wordt.

Er is ook een evolutie te merken in het toestaan van redelijke aanpassingen. Terwijl vroeger bijvoorbeeld strijd werd geleverd om leerlingen extra tijd te

13. Advies over inclusief onderwijs VLOR (1998)

geven tijdens toetsmomenten, zijn vele scholen ondertussen de mening toegedaan dat alle leerlingen voldoende tijd dienen te krijgen en is dit basiszorg geworden in plaats van verhoogde zorg.

Ook erkennen leraren de aanwezigheid van een kind met een handicap als een duidelijke meerwaarde. De interactie tussen leerlingen met en zonder een handicap wordt als zeer positief ervaren. Leerlingen leren omgaan met diversiteit binnen de maatschappij en gaan respectvoller met elkaar om¹⁴. Ook leerlingen geven aan dat ze de diversiteit in de klas als een meerwaarde ervaren.

Kom je mee?

14. Voorbij de vraagtekens (Elisabeth De Schauwer, Caroline Vandekinderen, Inge Van de Putte, 2011)

Alles valt of staat met een goed team en voldoende ondersteuning voor Lio

Lio is 7 jaar en zit in het eerste leerjaar van het gewoon basisonderwijs. Zij volgt een Individueel Aangepast Curriculum en heeft een verslag type 2. De ouders van Lio, Lies en Sam, vertellen over de noodzaak van samenwerking en ondersteuning.

Lies en Sam: Onze dochter Lio is reeds vanaf de kinderopvang aan haar inclusief traject begonnen samen met haar tweelingbroer Brent. Omdat het voor ons op dat moment in haar leven nog niet duidelijk was hoe haar beperking zou evolueren - wat we tot op heden trouwens nog steeds niet weten - hebben we haar de weg van haar broer laten volgen. Haar welbevinden is zeer belangrijk en we volgen dit dan ook nauwlettend op. We merken dat Lio óns voornamelijk meeneemt op haar inclusiepad!

Onze eerste inschrijving toonde meteen een harde realiteit, de school – een Freinetschool¹⁵ - die zichzelf als 'open voor iedereen' profileerde, bleek al snel haar slogan niet na te komen. Onze dochter was een groot probleem en zou alleen maar voor extra werk en druk zorgen voor de school en de leerkrachten. De school had het volgens hen al druk genoeg.

Hier is voor ons het échte inclusieverhaal begonnen: het besef dat inclusie geen evidente en vrije keuze is. We hebben toen steun gezocht bij Ouders voor Inclusie¹⁶.

"Het gesprek was warm en met veel interesse in onze kinderen"

-
15. Een Freinetschool is een methodeschool waar belang gehecht wordt aan de totale ontwikkeling van het kind. De nadruk ligt niet alleen op het vergaren van kennis maar ook op sociaal-emotionele vaardigheden. Ervaringen en belevingen van de kinderen zijn het uitgangspunt.
16. www.oudersvoorinclusie.be.

We moesten dus op zoek naar een andere school, zowel voor Lio als voor haar broer, want waar zij niet welkom is, kan ook hij niet welkom zijn. We hebben contact opgenomen met de 2 scholen waar we op de wachtlijst stonden. De eerste school die we contacteerden, klonk aan de telefoon meteen afstandelijk en weigerachtig. Bij de tweede school was het gesprek gelukkig beter: het was warm en met veel interesse in onze kinderen. De keuze was voor ons meteen duidelijk. De school had vragen en angsten maar had ook zin om ervoor te gaan. En tot op heden zitten onze kinderen nog steeds op die school.

Onze betrokkenheid in het traject van Lio is heel groot. Die wordt gewaardeerd. We hebben om de 3 maanden een overleg om alles te bespreken. Wij brengen ook tips en advies mee vanuit de therapie (logo, cognitieve, ...) en bekijken hoe die gebruikt kunnen worden in de school. De ondersteuner bezorgt ons wekelijks een verslag. Iedereen werkt samen en ondersteunt elkaar. Als we vragen hebben dan kunnen we momenteel bij iedereen terecht. De drempel is laag en veilig om zaken aan te kaarten. Zo kan je naar ons gevoel het beste resultaat behalen. Wanneer bepaalde schakels in het team niet meewerken en er is geen communicatie, geen plan, geen structuur, dan lukt het niet. Ook dit hebben we meegemaakt in deze school.

Maar wat volgend schooljaar en de schooljaren nadien? Dat is een heikel punt in het hele traject. Het gaat nog te vaak over "We zullen het proberen en dan zien we volgend jaar wel weer verder". Je krijgt als kind en ouder die garantie niet zwart op wit. Je moet dat echt afdwingen en zelfs dan weet je het nog niet zeker. Gaat er wel een leerkracht zich geroepen voelen? Gaan we een andere ondersteuner hebben en gaat die ook goed zijn? Hoeveel uren ondersteuning gaan er zijn? Die twijfels maken het zwaar.

Lio krijgt 2 uur ondersteuning per week van het ondersteuningsnetwerk. Al heeft ze wettelijk recht op 5,3 uur. Maar het ondersteuningsnetwerk mag die uren volgens eigen denken verdelen. Momenteel is de ondersteuning absoluut niet voldoende! Onze dochter heeft veel meer begeleiding nodig om voldoende te kunnen groeien en zich te ontplooien. De middelen die ze in het buitengewoon onderwijs zou krijgen zijn niet evenredig met de uren die nu worden gegeven. De huidige ondersteuning kan geen volwaardige inclusie garanderen. Het zorgt ervoor dat de klasleerkracht te zwaar belast wordt en dat ze te weinig ruimte krijgt om een mooi traject op te bouwen met Lio.

"De huidige ondersteuning kan geen volwaardige inclusie garanderen."

Bij de overgang naar het nieuwe ondersteuningsmodel heeft Lio slechts ondersteuning ontvangen vanaf december. Ze zat toen in de derde kleuterklas en het was geen vruchtvol jaar. Een verloren jaar mag je gerust zeggen. Dat heeft ons als ouders heel veel energie gekost, op elk vlak. Zo erg dat je het wilt opgeven.

Alles valt of staat met een goed team en voldoende ondersteuning voor Lio, de leerkracht en de school. Een team dat een open blik creëert, goed samenwerkt, elkaar ondersteunt en vooral goed communiceert. Dit jaar hebben we zo een team: dat doet deugd, heel veel deugd. Het zorgt ervoor dat onze dochter zich goed voelt en vooruitgaat op haar eigen ritme. Het blijft echter nog steeds pionierswerk.

Soorten verslagen opgemaakt in fase 2 van het zorgcontinuüm?

Indien uit de handelingsgerichte diagnostiek blijkt dat de leerling extra ondersteuning van buiten de gewone school nodig heeft, kunnen er door het CLB 2 soorten verslagen worden opgesteld. Over gans Vlaanderen worden de verslagen opgesteld volgens een uniform sjabloon en dit in overleg met alle partijen (leerling, ouders, school, CLB en eventueel externen zoals logopedie):

- **Gemotiveerd verslag:** is een document dat toegang geeft tot ondersteuning vanuit het buitengewoon onderwijs of ondersteuningsnetwerk. De leerling volgt wel nog steeds het gemeenschappelijk curriculum.
- **Verslag voor toegang tot het buitengewoon onderwijs of kortweg verslag:** een document voor wanneer de aanpassingen om een leerling mee te nemen in het gewoon onderwijs binnen het gemeenschappelijk curriculum, onvoldoende en/of onredelijk zijn. De leerling kan via een IAC les blijven volgen in het gewoon onderwijs of overstappen naar het buitengewoon onderwijs.

Diagnose nodig of niet?

Voor een gemotiveerd verslag is geen diagnose door een specialist nodig. Voor een verslag echter wel.

CLB's duiden op het gemotiveerd verslag wel een type aan. De leerling heeft dan misschien niet een officiële diagnose maar de leerling heeft behoefte

aan specifieke deskundigheid uit één of meer types zoals omschreven in het M-decreet. Die specifieke deskundigheid die nodig is, zal in het gemotiveerd verslag omschreven moeten worden. Een wijziging van type slaat dan niet meer op een wijziging van diagnose, maar een wijziging van deskundigheid die nodig is.

Indien deskundigheid vanuit meerdere types nodig is dan wordt dit omschreven in het gemotiveerd verslag en wordt op het gemotiveerd verslag het meest doorslaggevende type aangeduid.

Types?

Leerlingen die een (gemotiveerd) verslag hebben worden nog steeds verbonden aan de types van het buitengewoon onderwijs:

Type basisaanbod: voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften voor wie het gemeenschappelijk curriculum met redelijke aanpassingen niet haalbaar is in een school voor gewoon onderwijs

Type 2: voor kinderen met een verstandelijke beperking

Type 3: voor kinderen met een emotionele of gedragsstoornis, maar zonder verstandelijke beperking

Type 4: voor kinderen met een motorische beperking

Type 5: voor kinderen in een ziekenhuis, een preventorium of een residentiële setting

Type 6: voor kinderen met een visuele beperking

Type 7: voor kinderen met een auditieve beperking of een spraak- of taalstoornis

Type 9: voor jongeren met een autismespectrumstoornis zonder verstandelijke beperking (sinds september 2015)

Leerlingen met een (gemotiveerd) verslag type 2, 4, 6 en 7 ontvangen ondersteuning van een school voor buitengewoon onderwijs en die wordt gekozen door de ouders in overleg met de school gewoon onderwijs.

Leerlingen met een (gemotiveerd) verslag type basisaanbod, 3 en 9 ontvangen ondersteuning van het ondersteuningsnetwerk dat verbonden is aan de school voor gewoon onderwijs.

Nood aan ondersteuning

We stellen vast dat de begeleiding, zoals die nu loopt, door velen als onvoldoende wordt ervaren. Een kind met specifieke onderwijsbehoeften kan ondersteuning ontvangen vanuit onderwijs (zie zorgcontinuüm blz 20). Een kind met een ondersteuningsnood kan ook ondersteuning inschakelen via een PAB-budget (zie blz 23) - maar velen staan op de wachtlijst. Er is dus nog steeds nood om het anders te organiseren.

Veel heeft natuurlijk te maken met de financiering. Nu gaat er nog steeds heel veel geld naar het buitengewoon onderwijs. Daarmee kan het buitengewoon onderwijs wel goed aangepast onderwijs bieden aan leerlingen met een

handicap. Maar dat is dus in aparte scholen en noemen we segregatie. Wanneer we ervoor willen zorgen dat leerlingen met een handicap kunnen les volgen in het gewoon onderwijs – inclusief - zal het nodig zijn om de budgetten ook te verschuiven naar het gewoon onderwijs.

Gevolg onvoldoende ondersteuning

De invulling van ondersteuning is een belangrijke kritische factor voor inclusief onderwijs (Mortier, 2010)¹⁷.

Unia en het Kinderrechtencommissariaat (2018)¹⁸ geven aan dat voorzien in voldoende ondersteuning voor inclusief onderwijs een belangrijke uitdaging blijft voor de overheid en de inrichtende machten. Dit werd ook in 2018 vastgesteld door het Europees Comité voor Sociale Rechten, een juridisch orgaan van de Raad van Europa¹⁹.

Onvoldoende ondersteuning brengt onnodige druk en stress met zich mee voor de leerling, zijn ouders en zijn leerkrachten. Er is hierover nog zeer weinig onderzoek naar gedaan. Maar welke gevolgen kan een tekort aan ondersteuning hebben voor de leerling en voor de leerkracht?

17. <https://biblio.ugent.be/publication/1257329/file/1257348>

18. https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/Kwaliteitsvol_inclusief_onderwijs_in_belang_kind.pdf

19. <https://www.gripvzw.be/nl/artikel/166/vlaanderen-schendt-het-recht-op-inclusief-onderwijs>

Jonathan maakt zich zorgen over zijn diploma secundair onderwijs

Jonathan is 16 jaar en zit in het tweede middelbaar van het gewoon onderwijs. Hij volgt een Individueel Aangepast Curriculum en heeft een verslag type 4. Hij vertelt zelf zijn verhaal over zijn zoektocht naar een school die hem wil helpen zich ten volle te ontplooiën en de onzekerheden die daaraan vasthangen.

Jonathan: Als kleutertje zat ik in het gewoon onderwijs maar tijdens de laatste kleuterklas gaven de leerkrachten aan dat ik niet meer verder kon in het gewoon lager onderwijs. Er werd besloten dat ik beter af was in het buitengewoon lager onderwijs type 4. Van deze verandering herinner ik me niet zoveel meer. Wat ik me wel nog herinner is dat ik om 7 uur 's morgens werd opgehaald door de schoolbus en pas rond 18 uur 's avonds terug thuis was. Ik herinner me dat ik dit niet aangenaam vond.

Na 4 jaar in type 4 vonden de leerkrachten dat ik daar toch niet op mijn plaats zat omdat ik autisme heb. Misschien zou ik toch beter passen in type 1 (leerlingen met een matige verstandelijke beperking nu type basisaanbod) met een anti-werking? Ik heb maar 2 trimesters les gevolgd in die school omdat ik er ontzettend gepest werd. Er werd besloten dat ik mijn 5de leerjaar zou afmaken in de school voor buitengewoon onderwijs type 4 en daar ook mijn 6de leerjaar zou volgen.

Tijdens het 6de leerjaar vertelden de leerkrachten aan mijn ouders dat ik in het secundair onderwijs best les zou volgen in het buitengewoon onderwijs OV1. Maar ik vertelde aan iedereen die het wilde horen dat ik landbouw wilde doen. Die opleiding hebben ze niet in het buitengewoon onderwijs. Ik wilde kost wat kost landbouw doen.

Samen met mijn ouders zijn we op zoek gegaan naar een school waar ze dit aanbieden. Na veel gesprekken heb ik een school gevonden waar ik landbouw mocht volgen in het beroeps. Na het 2de jaar bleek dat de praktijk te zwaar werd. Wat nu?

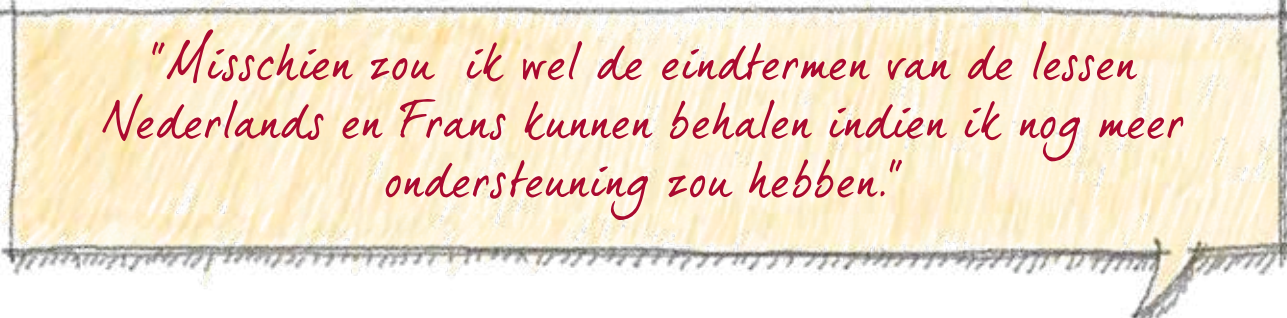
We zijn met verschillende scholen gaan praten en de zoektocht begon opnieuw. Maar behalve het buitengewoon secundair onderwijs OV1 had ik geen enkele keuze. Ik was op geen enkele school voor gewoon onderwijs welkom.

Tijdens de eerste weken in het buitengewoon secundair onderwijs OV1 wist ik het onmiddellijk: dit is niets voor mij. De toekomst die ze me daar voorspiegelden was heel deprimerend en stemde totaal niet overeen met mijn talenten en ambities ... Ik werd daar gek. Het was echt geen fijne tijd. Ik moest daar weg! Ik nam zelf contact op met het Steunpunt voor Inclusie met de vraag om me te helpen zoeken naar een school voor gewoon onderwijs waar ik welkom was.

Het was niet eenvoudig maar we hebben er één gevonden. Mijn huidige school stond open voor mij maar ik moest wel opnieuw starten in het eerste middelbaar. Dat had ik ervoor over.

Ik heb een Individueel Aangepast Curriculum (IAC) en volg alle lessen in het ASO behalve Nederlands, Frans en lichamelijke opvoeding. Voor al de andere vakken leg ik toetsen en examens af zoals alle andere leerlingen en behaal ik mooie resultaten. Toch zal ik op het einde van het middelbaar geen diploma behalen zoals mijn klasgenoten en vrienden. Dat houdt me nu al bezig.

Ok, ik heb moeilijkheden met lezen. Dat vraagt enorm veel inspanningen van mij en lange woorden lukken niet zo goed. Hiervoor gebruik ik voorleessoftware en leg ik toetsen en examens mondeling af want ik heb ook dyslexie. Ik kan me mondeling perfect uitdrukken en ben een spraakwaterval. Kan ik dan de eindtermen van Nederlands niet halen mits enige aanpassing? Ik behaal ze wel voor Engels.

"Misschien zou ik wel de eindtermen van de lessen Nederlands en Frans kunnen behalen indien ik nog meer ondersteuning zou hebben."

Eerlijkheidshalve moet ik zeggen dat het veel moeilijker zou zijn zonder de extra ondersteuning van 2u per week vanuit het buitengewoon onderwijs en een vrijwilliger, betaald door mijn ouders, die me 1 uur per week ondersteunt. Misschien zou ik wel de eindtermen van de lessen Nederlands en Frans kunnen behalen indien ik nog meer ondersteuning zou hebben. Ik wacht al bijvoorbeeld 11 jaar op mijn persoonlijk assistentiebudget (PAB). Deze PAB zou ik kunnen inzetten om tijdens de lessen voor mij te noteren en om samen mijn lessen te studeren. Nu doe ik vooral beroep op technologie en mijn mama om te studeren. Maar mijn mama is mijn mama en niet mijn assistent.

Na het middelbaar zou ik graag verder studeren. Maar omdat ik een IAC volg is dat nog heel onzeker. Ik ben gefascineerd door ogen en brillen en zou graag opticien worden. Zal ik deze studie kunnen aanvatten met enkel een olijsting van behaalde doelstellingen/eindtermen? Waarom krijg ik geen deelcertificaten van de vakken waarvoor ik de eindtermen heb behaald? Misschien krijg ik dan gemakkelijker toegang tot het hoger onderwijs.

In het buitengewoon secundair onderwijs zat ik in opleidingsvorm 1 (OV1)²⁰. Ik

20. Opleidingsvorm 1 is gericht op maatschappelijk functioneren en participeren in een omgeving waar ondersteuning voorzien is. Dit onderwijs geeft de leerling een sociale vorming die leidt naar integratie in een beschermd leef- en/of werkmilieu.

werd daar voorbereid voor dagbesteding, ten hoogste vrijwilligerswerk. Maar ik wil geen dagbesteding of vrijwilligerswerk doen. Ik wil echt werk: betaald werk op de gewone arbeidsmarkt. Waarom? Omdat dit belangrijk is voor mijn zelfvertrouwen en eigenwaarde. Het extra centje is leuk meegenomen maar niet het belangrijkste voor mij.

Ik ben nog maar 16 jaar maar heb al heel veel moeten vechten voor de dingen dat ik echt wil. Als ik iets bereikt heb, ben ik steeds heel tevreden maar tegelijkertijd heel voorzichtig: hoelang zal dit blijven duren? Ik werk even hard voor alles als mijn leeftijdsgenoten maar ik krijg niet altijd waar ik recht op heb. Momenteel zijn mijn grootste bekommernissen: Kan ik mijn middelbaar afmaken in het gewoon onderwijs? En wat na het middelbaar? Begrijp me zeker niet verkeerd: ik ben heel blij met de kansen die ik krijg in het gewoon onderwijs maar niemand van mijn leeftijd zou zo moeten vechten voor wat hij wil en wakker liggen over zijn toekomst.

Inschrijvingsrecht

Elk kind heeft het recht om zich in te schrijven in een school voor gewoon onderwijs. Ook een leerling die een verslag heeft voor het buitengewoon onderwijs en die een individueel aangepast curriculum volgt in plaats van het gemeenschappelijk curriculum. De inschrijving is echter voor een leerling met een verslag onder ontbindende voorwaarde. Wat betekent dit?

Bij een inschrijving onder ontbindende voorwaarde kan de school 2 beslissingen nemen: (1) de leerling wordt definitief ingeschreven of (2) de inschrijving wordt ontbonden. Om tot deze beslissing te komen organiseert de school een overleg met de ouders, de klassenraad en het CLB over de

aanpassingen die nodig zijn voor de leerling. Dit overleg moet – ook bij inschrijvingen voor het volgende schooljaar - meteen na de inschrijving onder ontbindende voorwaarde opgestart worden. De beslissing over de redelijkheid van de aanpassingen moet genomen worden binnen redelijke termijn: bij inschrijvingen voor het volgende schooljaar kan die beslissing dus genomen worden vóór de start van de effectieve lesbijwoning. De uiterste datum waarop beslist wordt over de redelijkheid van de aanpassingen is 60 kalenderdagen na de start van de lesbijwoning. Indien een gewone school de inschrijving binnen de wettelijke termijn ontbindt met grondige motivering over de onredelijkheid van aanpassingen kan de ouder nog steeds beslissen om zijn kind in te schrijven in een andere gewone school.

Scholen geven soms bij het eerste contact aan dat ze de leerling niet wensen in te schrijven. Deze weigeringen worden meestal niet geregistreerd. Er wordt schriftelijk niets vastgelegd en de wettelijk voorziene procedure voor inschrijving wordt niet gevolgd, want ouders stellen strikt genomen geen directe vraag tot inschrijving. Ze informeren naar de 'goodwill' van de scholen. Veel ouders weten niet dat een school de inschrijving van een kind niet zomaar mag weigeren en geven hier dan ook verder geen gevolg aan. Ze zetten hun zoektocht verder en nemen contact op met de volgende school op hun lijstje. Omdat deze weigeringen nergens officieel worden geregistreerd worden ze "weigeringen onder tafel" genoemd. Ouders zijn vaak niet geneigd om bij een weigering op hun rechten te staan. Ze willen dat hun kind welkom is. Je stuurt je kind toch niet naar een school waar men je kind niet graag ziet komen?

De grens tussen gemeenschappelijk curriculum en Individueel Aangepast Curriculum

Een aantal leerlingen hebben nood aan vrijstellingen om binnen het gemeenschappelijk curriculum te kunnen blijven. De vragen die geregeld gesteld worden zijn: "Hoeveel vrijstellingen kunnen worden toegekend binnen het gemeenschappelijk curriculum?" en "Vanaf wanneer is er sprake van een IAC?". Dit zijn cruciale vragen waarbij de antwoorden grote gevolgen hebben.

Het is niet mogelijk om een eenduidig antwoord te formuleren op de vraag waar de grens ligt tussen het gemeenschappelijk curriculum en een IAC. De grens is altijd contextgebonden en is steeds het resultaat van een proces dat doorlopen wordt. Dit proces dient doorlopen te worden met alle partijen namelijk leerling, ouders, school, CLB en eventueel externen zoals logopedie. Maar het is uiteindelijk de klassenraad die een individuele afweging moet maken. De Arteveldehogeschool Gent heeft hierover een onderzoek uitgevoerd: 'Op de grens van het gemeenschappelijk curriculum: beslissingsprocessen rond de doorstroom en uitstroom van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften'²¹.

21. Door Mieke Meirsschaut, Marijke De Smet, Julie D'haeyer & Linda Naert
https://www.arteveldehogeschool.be/sites/default/files/bijlages/opdegrens_eindrapport_201708312.pdf

Sem wil geen les volgen in het buitengewoon onderwijs

Sem is 17 jaar en gaat²² volgend schooljaar naar een nieuwe school. Hij zal er zijn 4de middelbaar overdoen in dezelfde studierichting. Sem heeft ASS²³ maar heeft een gemotiveerd verslag type 4²⁴. Sem en zijn mama nemen jullie mee in hun verhaal..

22. Interview afgenomen op 18 juli 2019

23. Autisme Spectrum Stoornis

24. Voor kinderen met een motorische beperking

Sem: Ik volg al gans mijn schoolloopbaan les in het gewoon onderwijs en ik krijg ongeveer al 10 jaar ondersteuning. Ik heb steeds dezelfde ondersteuner gehad tot het afgelopen schooljaar. Dit had te maken met één of andere reorganisatie. Mijn mama heeft het hiermee heel moeilijk gehad. Mijn eerste ondersteuner ondersteunde niet alleen mij maar ook mijn 2 broers.

Mama: Dat klopt! Ik had veel weerstand omdat ik de meerwaarde zie van een lange relatieopbouw. Je bent al 1 jaar tot 1,5 jaar kwijt vooraleer je weet hoe de kinderen in elkaar zitten. Als je elk jaar een andere begeleider krijgt dan begin je steeds van nul. Ik ben dan ook heel dankbaar voor die lange relatie. Het is belangrijk om een band op te bouwen met de begeleider van je kind en die meerdere jaren te hebben want je moet heel vaak opnieuw je gezin openstellen voor anderen. Als je 1 kind hebt dan doe je dat voor dat éne kind maar ik heb er 3 dus moet ik dit 3 keer zoveel doen. Het gaf rust dat ik dat jarenlang niet hoefde te doen. Ondertussen is na een goed gesprek de rust teruggekeerd en gaat de nieuwe begeleider volgend schooljaar mee naar de nieuwe school van Sem.

Eind vorig schooljaar stonden we op het punt zijn begeleiding op school af te bouwen omdat het heel vlot ging. Hij deed het fantastisch maar na de grote vakantie voerde de school een totaal nieuwe werking door. Ze gingen van een leerkrachtgestuurde werking naar een leerlinggestuurde werking. Wat in juni perfect werkte was een ramp half september. De ramp heeft zich in gans de school gemanifesteerd. De school was zich onvoldoende bewust van de grote impact van die verandering, van dat plotse idee op een kind. Die grote verandering, die in hun ogen de noodzakelijke verandering was, is voor de modale leerling ok. Voor mijn zoon heeft dat er echter voor gezorgd dat hij een schooljaar kwijt is. In het nieuwe systeem was hij plots volledig de pedalen kwijt. Nochtans heeft de school steeds het welbevinden en de algemene

ontwikkeling van Sem op de eerste plaats gezet. Ze hebben heel hard hun best gedaan om de moeilijkheden op te lossen.

Sem: Ik ga inderdaad naar een nieuwe school omdat het het afgelopen schooljaar niet zo goed is gegaan. Het grootste struikelblok was de verandering van werken. Ik was te weinig voorbereid op de verandering. Vele medeleerlingen hebben problemen gehad met de overgang. Maar de meeste van mijn medeleerlingen hebben zich aangepast tijdens het schooljaar. Voor mij was de overgang te bruusk en is het een blijvend probleem gebleven. Dit heeft als gevolg dat ik niet geslaagd ben. En dat we op zoek gegaan zijn naar een andere school waar er opnieuw meer instructiemomenten zijn. Die zijn heel belangrijk voor mij.

Voor de rest is voor mij mijn schoolloopbaan vrij vlot verlopen. Ik heb het alleen in het 1ste leerjaar van het basisonderwijs moeilijk gehad met rekenen. Hierdoor heb ik mijn jaar moeten overdoen. Ik was nog niet rekenrijp. Bij de overgang naar het middelbaar had ik het niet moeilijk met de wisselende leerkrachten maar wel met het feit dat ik thuis ook nog moest werken voor school. Studeren thuis zorgt nog steeds voor veel spanning in huis. Ik heb ook stress voor toetsen en examens omdat ik een uitsteller ben. Als mama mij niet verplicht om te gaan werken dan doe ik dat ook niet.

Mama: De weerstand is: "Ik weet niet hoe ik het moet doen dus ga ik er gewoon niet aan beginnen". Dan wordt hij niet geconfronteerd met het feit dat hij niet weet hoe hij het moet doen. Ons onderwijssysteem is gemaakt voor 1 soort kind.

Sem: Ik heb altijd kunnen rekenen op ondersteuning op de school, zelfs van de leerkrachten, het secretariaat en de leerlingbegeleider. Al moet ik eerlijkheidshalve zeggen dat dit minder was in het basisonderwijs.

De ondersteuning helpt wel. Ik heb het bijvoorbeeld heel moeilijk met het maken van een planning en daarin word ik begeleid. Meer en meer gaat de begeleiding over naar coaching om mij zelfstandiger te laten worden. De ondersteuner komt zowel in de klas als buiten de les. In de klas observeert ze en helpt ze me voornamelijk met het maken van mijn planning. Mijn vorige ondersteuner heeft me vooral geholpen buiten de lessen. Ik zou liever meer flexibiliteit hebben om zelf aan te geven wanneer ik wil dat ik ondersteund word: tijdens de lessen of buiten de lessen. Momenteel gebeurt dit onvoldoende. Ik heb daar te weinig inspraak. Er zou meer naar mij geluisterd mogen worden. Ik heb dat nog niet gezegd omdat ik steeds denk dat dit niet belangrijk is. Ook als ik met een probleem zit, zeg ik het niet steeds. Ik heb geen schrik om het te zeggen maar ik denk op dat moment dat het niet nodig is. Achteraf gezien besef ik dikwijls dat ik het beter gevraagd of gezegd had. Ik kan niet zo goed inschatten wat er belangrijk is voor mij.

"Neem de ondersteuning weg en je ziet een gans ander verhaal"

Mama: Neem de ondersteuning weg en je ziet een gans ander verhaal. Er zijn altijd mensen die niet echt de impact begrijpen van zijn autisme dankzij de ondersteuning. Sem schat bij momenten ook zelf niet in wat de impact is. Er zijn veel leerkrachten die het wel inschatten omdat ze kennis hebben van autisme en Sem al lang genoeg kennen. Maar hij start in een nieuwe school in september. En ik weet dat als we daar de begeleiding niet voldoende bewaken de impact op zijn schoolontwikkeling door zijn autisme groot zal zijn.

Voor hem zou het buitengewoon onderwijs OV 4²⁵ type 9²⁶ een optie zijn. Maar daar willen ze de kinderen ook zoveel mogelijk introduceren in het gewoon onderwijs. Wat is dan de meerwaarde om naar buitengewoon onderwijs te gaan? Op het einde van de rit moeten ze allemaal in de maatschappij meedraaien. Dan is het toch gek dat je ze tijdens hun ganse schoolloopbaan apart houdt.

Sem: Ik zie het ook niet zitten om les te volgen in het buitengewoon onderwijs. Ik zie autisme ook niet als een handicap. Ik vind het niet zo erg dat ik autisme heb. Ik leer er mee om gaan. Nu is het gemakkelijker omdat ik mij voor een stuk heb aangepast. In het 2de middelbaar heb ik het even moeilijk gehad omdat ik me steeds moest aanpassen en de school zich zo weinig aanpaste.

Mama: Ik vind niet dat mijn zonen zich dienen aan te passen aan de school. Ik vind dat de scholen moeten passen bij mijn zonen. Ze gaan dan ook alle 3 naar andere scholen omdat kinderen met autisme onderling heel verschillend zijn. Ik heb er 3 in huis en geen enkele werkt op dezelfde manier. Wat voor de ene werkt, werkt niet voor de andere en omgekeerd. Achter het labeltje autisme zit een uniek kind. Scholen denken dat ze al veel kennis hebben over autisme. Maar deze kennis blijkt heel dikwijls theoretisch en algemeen. Ze kijken nog veel te weinig naar de context en dat werkt gewoon niet omdat alle kinderen met autisme zo uniek en zo verschillend zijn.

Sem: Ik krijg gelukkig veel hulp van mijn mama. De school heeft me ook veel ondersteund met redelijke aanpassingen. Ik heb bijvoorbeeld problemen met

25. In opleidingsvorm 4 (OV 4) wordt het programma van het gewone secundair onderwijs gegeven, maar dan met doelstellingen en ondersteuning aangepast aan de problematiek van de jongere.

26. Voor jongeren met autismespectrumstoornis zonder verstandelijke beperking

het begrijpen van de vragen. Nu kijken ze na of ik iets verkeerd begrepen heb tijdens het examen. Sommige examens mag ik mondeling verduidelijken of mondeling maken. Ook maak ik sommige examens op computers omdat ik een probleem heb met duidelijk schrijven. Ik geef aan waar ik problemen ondervind en word betrokken bij de invoering van redelijke aanpassingen. Tijdens overlegmomenten wordt dan besproken of de redelijke aanpassingen werken of niet.

Mama: Hij geeft inderdaad aan waar de problemen zitten maar kan zelf nog geen oplossingen aanreiken. Dit is inderdaad iets waar we naartoe werken maar we zijn er nog niet. Hij kan nog groeien in het kritisch nadenken over zichzelf. We hebben dat vele jaren voor hem gedaan maar we staan op het punt dat het aan hem is.

*"Geen contact mogen opnemen met de begeleider is krankzinnig.
Het gaat wel over mijn kind."*

Het feit dat al mijn kinderen school kunnen lopen in het gewoon onderwijs is dankzij hun type 4²⁷-attest. Hun motoriek heeft een weerslag op hun schools functioneren maar autisme heeft toch een veel grotere impact. Ze krijgen hierdoor meer ondersteuning dan indien ze een type 9²⁸-attest zouden hebben.

27. Voor kinderen met een motorische beperking

28. Voor jongeren met autismespectrumstoornis zonder verstandelijke beperking

Zelfs met de ondersteuning die mijn kinderen nu krijgen, blijft het bij momenten heel moeilijk. Op een bepaald moment loopt alles vlot en plots verandert alles zodanig dat een dringend overleg nodig is om naar oplossingen te zoeken. Een goed contact met de ondersteuner is dus broodnodig. Vorig schooljaar heeft men mij gevraagd geen contact op te nemen met de begeleider. Bij wie moet ik dan aankloppen? Geen contact mogen opnemen met de begeleider is krankzinnig. Het gaat wel over mijn kind. Dit moest via de school. Vooraleer je dan overlegt hebt, ben je 14 dagen verder. Je kan dus minder kort op de bal spelen.

Kinderen groeien op in 2 werelden namelijk thuis en op school. Er dient verbinding te zijn. Het getuigt van grote arrogantie als je ouders uitsluit van de beslissing over je kind. Het is mijn kind! Het ondersteuningsteam werkt door mijn kind en in principe ben ik hun werkgever. Als werkgever of als voorziener van ondersteuningsuren heb ik ook recht op inspraak.

Redelijke aanpassingen?²⁹

Afstemmingsproblemen tussen de klas- en schoolcontext en de specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerlingen met ASS zorgen ervoor dat er op school functioneringsproblemen ontstaan (Vermeulen et al, 2010). Deze leerlingen hebben dan ook nood aan ondersteunende maatregelen.

In het M-decreet staan de ondersteunende maatregelen centraal met de redelijke aanpassingen voorop. Gebruik mogen maken van redelijke

29. Het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap en de antidiscriminatie-wetgeving maken redelijke aanpassingen verplicht.

aanpassingen is een recht voor elk kind en kunnen toegestaan worden in alle fasen van het zorgcontinuüm. Het is NIET noodzakelijk om een handicap of een stoornis met een attest te bewijzen om redelijke aanpassingen te ontvangen. Met andere woorden: elk kind heeft recht op een redelijke aanpassing als er een ondersteuningsnood is. Het niet verlenen van redelijke aanpassingen wordt aanzien als discriminatie.

Onder een redelijke aanpassing wordt verstaan: een maatregel die het effect van de beperking neutraliseert waarmee een persoon met een handicap te maken krijgt in een onaangepaste (school)omgeving. Hoe groter de brede basiszorg hoe minder redelijke aanpassingen er dienen individueel toegekend te worden. Dat sluit aan bij het principe van Universal Design for Learning (UDL): de leerstof aanbieden op een manier die toegankelijk is voor een diverse leerlingenpopulatie door te variëren in bijvoorbeeld materialen, methoden en evaluatie.

Men gebruikt ook soms de term proportionele aanpassingen in plaats van redelijke aanpassingen. Hiermee bedoelt men dat een aanpassing redelijk is, als men die aanpassing en alles wat deze met zich meebrengt, bekijkt in verhouding tot de kwaliteit van het resultaat dat men ermee bekomt, namelijk de participatie van de leerling aan de les of het schoolgebeuren.

Wanneer is een aanpassing nu redelijk? Omdat het begrip redelijke aanpassingen een vaag begrip is, is er een protocol tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Waals Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie³⁰ opgesteld ten gunste van de personen met een

30. <https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1021259.html>

handicap. Afwegen of een aanpassing redelijk is of niet en in verhouding is tot de kwaliteit van het resultaat dat men ermee bekomt, kan slechts na doorlopen van een proces van afweging met toepassing van de criteria.

ReDiCoDi-maatregelen?³¹

- Remediërende maatregelen: maatregelen waarbij de school effectieve vormen van aangepaste leerhulp verstrekt binnen het gemeenschappelijk curriculum
- Differentiërende maatregelen: maatregelen waarbij de school, binnen het gemeenschappelijk curriculum, een beperkte variatie aanbrengt in het onderwijsleerproces om beter tegemoet te komen aan de behoeften van individuele leerlingen of groepen van leerlingen
- Compenserende maatregelen: maatregelen waarbij de school hulpmiddelen aanbiedt, waaronder technische hulpmiddelen, waardoor de doelen van het gemeenschappelijk curriculum of de doelen die na dispensatie voor de leerling bepaald zijn, bereikt kunnen worden
- Dispenserende maatregelen: maatregelen waarbij de school doelen toevoegt aan het gemeenschappelijk curriculum of de leerling vrijstelt van doelen van het gemeenschappelijk curriculum en die, waar mogelijk, vervangt door gelijkwaardige doelen.

31. Vroeger StiCoRDi-maatregelen

Wat dan met het buitengewoon onderwijs?

Het VN-Verdrag vraagt niet om het buitengewoon onderwijs van vandaag op morgen af te schaffen. Landen die het VN-Verdrag aangenomen hebben, dienen een stappenplan op te stellen om uiteindelijk binnen 5, 10 of misschien 15 jaar uit te komen bij een inclusief onderwijssysteem. Het VN-Verdrag vraagt wel om een beleid uit te stippelen waar stappen vooruit worden gezet in het samenvloeien van het gewoon en het buitengewoon onderwijs. Het huidige buitengewoon onderwijs is niet inclusief. Maar ook het huidige gewoon onderwijs is dat niet. Met andere woorden: 'gewoon' gewoon onderwijs is niet inclusief.

Inclusief onderwijs wordt in Vlaanderen op veel plaatsen al waargemaakt, ook voor kinderen met een meervoudige ernstige handicap. Het is dus geen onrealistische theorie, het is maakbare praktijk.

Special education is a service, not a place. Het buitengewoon onderwijs kan hieraan meewerken door zijn rol te herdefiniëren.

Sofie studeert verder na een Individueel Aangepast Curriculum

Sofie is 28 jaar en volgt aan de universiteit binnen de moraal-wetenschappen een aantal vakken per jaar met een creditcontract. Ze heeft in het lager en het secundair onderwijs inclusief onderwijs gevolgd via een Individueel Aangepast Curriculum. Om te communiceren gebruik ze ondersteunende communicatie zoals een communicatieboek. Hieronder vertelt ze zelf haar verhaal.

Sofie: Na 4 jaar omzwervingen in verschillende types van het buitengewoon onderwijs startte ik op 1 september 1999 in het gewoon basisonderwijs in het 1ste leerjaar bij meester Patrick. Daar begon mijn traject van inclusief onderwijs. De overstap van buitengewoon onderwijs naar gewoon onderwijs was een keuze van mijn ouders. Geen enkele kleuter kiest zelf zijn school. Als ik erop terugkijk, ben ik nog steeds tevreden dat ze gekozen hebben voor inclusief onderwijs. Ik heb mijn onderwijstraject als heel gewoon ervaren. Ik wist wel dat er achter de schermen veel overleg gebeurde maar ik ervoer dat niet als iets speciaals. Ik heb altijd wel het gevoel gehad dat de scholen waar ik school gelopen heb bereid waren om mee te zoeken naar oplossingen.

De doelstellingen die voor mij bij het begin van elk schooljaar werden opgesteld, waren gebaseerd op de eindtermen (de leerplannen) voor de andere leerlingen én de specifieke doelstellingen die vanuit de verschillende perspectieven (logo, kine, ouders, team, ergo ...) werden samengebracht. Ik kreeg zoals mijn medeleerlingen punten en een rapport.

"Ik kreeg zoals mijn medeleerlingen punten en een rapport."

Sinds het eerste leerjaar heb ik altijd assistenten gehad die mij ondersteunden. Ik had altijd een aantal PAB-assistenten, betaald vanuit mijn persoonlijk assistentiebudget en kan daar nog steeds een beroep op doen. Ik heb eigenlijk ook altijd kunnen participeren omdat ik kon rekenen op die assistentie. Het blijft natuurlijk een uitdaging om alles georganiseerd te krijgen. Ik moet vaak mijn plannen aanpassen.

Na het basisonderwijs heb ik in het secundair onderwijs gedurende 6 jaar de richting Grieks-Latijnse gevolgd. Ik volgde de lessen zoals mij klasgenoten. Mijn assistenten overlegden met de leerkrachten, zorgden voor de ondersteuning van mijn communicatie met hen en pasten de werkboeken aan zodat ik ook de oefeningen kon maken.

Net zoals in de basisschool had ik ook in het secundair onderwijs een lokaaltje ter beschikking waar ik terecht kon voor individuele therapie. Terwijl mijn klasgenoten Grieks, Latijn en lichamelijke opvoeding hadden, deed ik andere dingen in mijn lokaaltje zoals kine, logopedie, muziektherapie of oefende ik met mijn elektronische rolwagen.

Ik had zowel in het basisonderwijs als in het middelbaar een aantal personen die achter mij stonden, zoals de directrice van de middenschool. Zij kwam zelf met veel voorstellen, bijvoorbeeld hoe mijn lesrooster aangepast kon worden om het haalbaar te maken. Zij was van mening dat de leerkrachten van de hoofdvakken, die je veel uren per week ziet, achter mijn inclusietraject moesten staan. De andere leerkrachten moesten 'gewoon goed lesgeven' in die 1 of 2 uurtjes per week dat ze aan mij en mijn klas les gaven.

"De ene leerkracht was helemaal mee en wou het onderste uit de kan halen voor mij, andere leerkrachten vonden het gewoon ok dat ik in de klas zat."

De ene leerkracht was helemaal mee en wou het onderste uit de kan halen voor mij, andere leerkrachten vonden het gewoon ok dat ik in de klas zat. Zij deden minder inspanningen om me echt bij de lessen te betrekken. Dan moesten mijn assistenten meer inbrengen.

Maar er waren ook leerkrachten die bijvoorbeeld op voorhand de examenvragen doorgaven aan de assistenten die de vragen konden omzetten in meerkeuzevragen. Bijvoorbeeld bij wiskunde: als ik vergelijkingen moest oplossen met 2 onbekenden, dan schreven zij alle tussenstappen uit met per 3 tussenstappen 3 antwoordmogelijkheden waar ik dan tussen moest kiezen en op die manier kon ik altijd dezelfde vragen oplossen als mijn klasgenoten.

De assistenten ondersteunden mij ook in de communicatie met mijn klasgenoten. Hierdoor kon ik met hen omgaan zoals andere leeftijdsgenoten met elkaar omgaan. Op die manier konden zij gewoon mijn klasgenoten zijn. Al had ik het gevoel dat ze ook wel vrijwillig een extraatje voor me deden. Ik heb nog contact met enkele klasgenoten uit zowel het lager als het secundair onderwijs, dus ik heb er echte vrienden aan over gehouden.

Na mijn middelbaar ben ik moraalwetenschappen gaan studeren aan de universiteit met een creditcontract. Dat betekent dat ik me kon inschrijven voor een beperkt aantal opleidingsonderdelen op basis van afwijkende toelatingsvoorwaarden. Elk semester kies ik een 4-tal vakken en van 1 of 2 leg ik dan een examen af. Voor aangepaste opdrachten bekijken de professoren met mijn assistenten de doelstellingen en de eindcompetenties van het vak. De bedoeling is dat ik door die opdrachten zoveel mogelijk dezelfde eindcompetenties behaal als de andere studenten. Maar de manier waarop is dikwijls op een andere manier dan mijn medestudenten. Ik maak bijvoorbeeld een paper in plaats van een mondeling examen. Ik wil echt wel zoveel mogelijk hetzelfde bereiken als de andere studenten, maar de weg ernaartoe verschilt gewoon.

Twee jaar geleden heb ik mijn bachelorproef afgewerkt. Pas na er een jaar intensief aan gewerkt te hebben, was ik voldoende tevreden om het in te dienen. Nu volg ik nog de resterende vakken binnen de bacheloropleiding.

"Ik vind het een evidentie dat personen met of zonder beperking zouden moeten kunnen samenleven, op alle levensdomeinen."

Ik vind het een evidentie dat personen met of zonder beperking zouden moeten kunnen samenleven, op alle levensdomeinen. In ons land wordt dat nog steeds als iets 'speciaal' gezien dat moet worden ingevoerd. Voor mij is dat een basisuitgangspunt: iedereen leeft samen en krijgt dezelfde kansen, dus ook op school.

Inclusie en diversiteit gaan breder dan enkel personen met een beperking: iedereen leeft samen, welke achtergrond, huidskleur, geaardheid, nationaliteit en talenten of beperkingen iemand ook heeft. Maar in de realiteit zie ik dat er nog veel drempels en muren zijn waar men tegenop botst.

Inclusie is een woord dat tegenwoordig overal wordt gebruikt, zelfs misbruikt. Zo lees je bijvoorbeeld dat bepaalde residentiële voorzieningen werken met 'omgekeerde inclusie' waarmee ze bedoelen dat er af en toe mensen uit de buurt eens een activiteit komen doen in de leefgroepen. Dit heeft voor mij niks meer te maken met inclusie. Op deze manier dreigt inclusie een 'leeg' begrip te worden.

Als jonge kinderen leren omgaan met diversiteit in hun klas, zal dit hen ook beïnvloeden in de keuzes die ze maken en het gedrag dat ze stellen als volwassenen. Op die manier kan dit misschien wat meer een normaal uitgangspunt worden in onze samenleving.

Wat de toekomst voor mij brengt? Ik ben al enkele jaren met verschillende personen rond mij aan het uitzoeken hoe ik in de toekomst wil wonen - en dat is niet meer bij mijn ouders. Ik heb een duidelijk droombeeld van hoe ik graag zou willen wonen en heb al een hele zoektocht achter de rug om dit concreet te kunnen uitvoeren. Hierbij ben ik al op veel hindernissen gebotst, maar ik heb ook al veel boeiende mensen ontmoet. Ik zal er blijven voor gaan om deze droom waar te maken.

Maatschappelijke waarde attest verworven bekwaamheden

De leerlingen met een verslag en die een IAC volgen kunnen geen getuigschrift basisonderwijs of het diploma secundair onderwijs behalen³². Leerlingen die een IAC volgen krijgen op het einde van ieder leerjaar een attest van verworven bekwaamheden. Op dit attest staat vermeld welke bekwaamheden de leerling zich eigen heeft gemaakt. Dit soort attest wordt ook uitgereikt in het buitengewoon secundair onderwijs OV3.

32. Uitzonderlijk krijgen deze leerlingen toch de gewone studiebekräftiging. Dit is het geval als de doelen van het IAC gelijkwaardig zijn met de doelen van het gemeenschappelijk leerprogramma. De beoordeling van de gelijkwaardigheid gebeurt door de onderwijsinspectie. Volgens artikel 115 van het Besluit van de Vlaamse Regering houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs moet de onderwijsinspectie voorafgaand aan de uitreiking van het reguliere studiebewijs een uitspraak doen over de gelijkwaardigheid van het individueel aangepast curriculum. Dit gebeurt vóór het tijdstip van de delibererende klassenraadsbeslissing.

Het attest verworven bekwaamheden bij een IAC heeft echter veel minder maatschappelijke waarde dan het attest uitgereikt in het buitengewoon onderwijs. Leerlingen met een IAC hebben geen rechtstreeks recht op bepaalde uitkeringen en op hulp om op de arbeidsmarkt terecht te komen. Leerlingen met hetzelfde soort attest uit het buitengewoon onderwijs hebben dat wel.

Leerlingen die een IAC gevolgd hebben in het leerplichtonderwijs ondervinden ook problemen om te mogen verder studeren. Ze bezitten namelijk geen diploma secundair onderwijs en voldoen niet aan de toelatingsvoorwaarden. De hogeschool of universiteit beslist of ze mogen starten in het hoger onderwijs of niet. De afwijkende toelatingsvoorwaarden liggen vast in het onderwijsreglement van de desbetreffende hogeschool of universiteit.

Wat na?

Steeds meer kinderen met een handicap gaan naar het gewoon onderwijs. Dit betekent dat er steeds meer jongeren met een handicap zullen afstuderen in het gewoon onderwijs en op zoek zullen gaan naar een job op de reguliere arbeidsmarkt. De transitie verloopt niet altijd even vlot en velen stoten tijdens hun zoektocht naar inclusief werk op verschillende drempels. In onze volgende #inclusie zullen we enkele inspirerende voorbeelden en drempels in verband met inclusief werk belichten.

Daaag

Dankwoord

Dank aan alle ervaringsdeskundigen die meewerkten aan deze publicatie.

Meewerken, meer weten of op de hoogte blijven?

GRIP vzw is de mensenrechtenorganisatie van en voor personen met een handicap. We streven naar gelijke rechten en gelijke kansen en komen op voor een inclusieve samenleving.

#inclusie#onderwijs maakt deel uit van de werking van GRIP rond inclusief onderwijs. GRIP wil het recht op inclusief onderwijs versterken. Binnen GRIP is er een netwerk over dit thema actief waarbij je kan aansluiten:

<https://www.gripvzw.be/nl/artikel/347/word-vrijwilliger-in-het-netwerk-onderwijs>

Colofon

Verantwoordelijke uitgever:

Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap (GRIP vzw)

Vooruitgangstraat 323, 1030 Brussel

02/214 27 60 / info@gripvzw.be

GRIP volgen via Facebook 'GRIP kom op voor inclusie' of www.gripvzw.be.

Uitgave 2019

Ondernemingsnummer: 0474368206

RPR Brussel

In deze reeks verschenen eerder **#inclusie#wonen** en **#inclusie#inkomen**.

Beide publicaties kunnen in digitale versie gedownload worden via

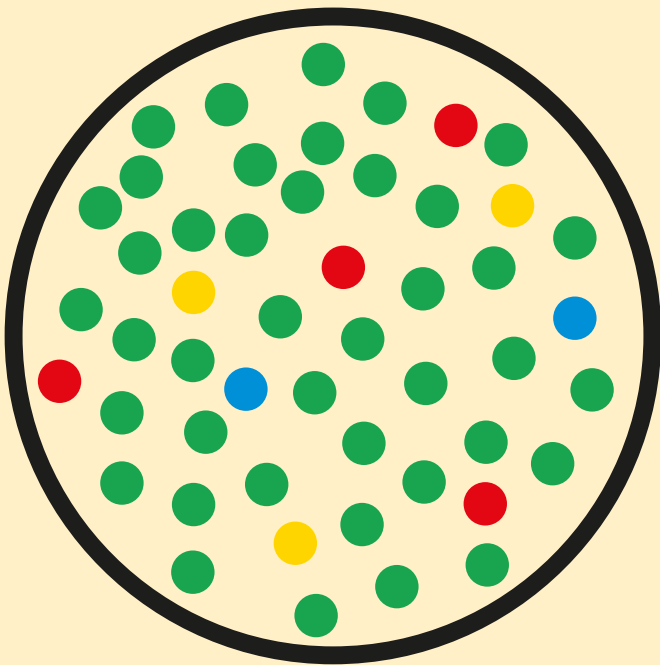
<https://www.gripvzw.be/nl/categorie/39/publicaties>.

Vormgeving: Mirto Print

Cartoons: Liliane Lottefier

Vooruitgangstraat 323, 1030 Brussel – T. 02 214 27 60 – info@gripvzw.be – www.gripvzw.be

Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap (GRIP vzw)

INCLUSIE